

**Recenzja rozprawy doktorskiej dorobku konserwatorskiego
i artystycznego Pana mgr Jana Andrzejewskiego w związku z
wszczętym postępowaniem o nadanie stanowiska naukowego
- doktora sztuki**

Pan Jan Andrzejewski jest absolwentem XXXIV Liceum Ogólnokształcącego im. Miguela Cervantesa w Warszawie, gdzie zdał egzamin maturalny w 2003 roku.

W latach 2004-2010 kontynuuje naukę na studiach w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na Wydziale konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, kierunek: konserwacja i restauracja malarstwa i rzeźby drewnianej polichromowanej.

W roku 2010 broni pracę magisterską pt. "Konserwacja i restauracja XVI-wiecznego tonda ze zbiorów Muzeum Diecezjalnego w Opolu" pod kierunkiem prof. Marii Lubreczyńskiej i prof. Krzysztofa Chmielewskiego (dyplom z wyróżnieniem).

W latach 2010-2013 kontynuuje pracę konserwatorską w Muzeum-Pałacu króla Jana III w Wilanowie oraz w Muzeum Zamek Królewski w Warszawie.

Pan Jan Andrzejewski od 2013 roku jest zatrudniony na WKiRDzS ASP w Warszawie w Pracowni Konserwacji Malarstwa Tablicowego i Drewnianej Rzeźby Polichromowanej na stanowisku asystenta, gdzie do obecnej chwili łączy pracę naukowo-dydaktyczną z szeroką i czynną praktyką zawodową, jaką jest konserwacja dzieł sztuki.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska Pana Jana Andrzejewskiego pt. "Problematyka techniki technologii i konserwacji drewnianej polichromowanej rzeźby z kręgu rokoka lwowskiego na przykładzie grupy 4 Ewangelistów z ambony kościoła pw. Wniebowzięcia NPMarii w Nawarii pod Lwowem".

Praca zawiera dwa tomy – pierwszy tom dotyczy badań techniki wykonania, jak i technologii wybranych rzeźb lwowskich. Tom drugi to 11 aneksów dotyczących przeprowadzonych prac i badań. Całość opracowania zawarto na 543 stronach.

Rozdział I to stan badań nad rokokową rzeźbą lwowską. Przedstawiony został aktualny stan badań opierających się na aktualnych i wybranych pozycjach literatury przedmiotu. Wybrana przez autora literatura wyraźnie dokumentuje opracowania i studia poszczególnych autorów, jak jest ważnym elementem w sztuce lwowska rzeźba epoki rokoka.

W rozdziale II przedstawiono ogólne uwarunkowania historyczne

oraz ważnych zleceniodawców dzieł architektury i sztuki, a m.in.

- mecenat Kresowskich w Krechowie
- fundacja rodu Potockich
- mecenat jezuicki Tomasza Huttera
- mecenat arcybiskupa Wacława Hieronima Sierakowskiego (modernizacja katedry łacińskiej we Lwowie)
- mecenat dominikański
- mecenat świecki w strukturze miejskiej Lwowa (realizacje Piotra Polejowskiego).

Rozdział III to prezentacja głównych twórców rzeźb lwowskich takich jak:

- Tomasz Hutter i Konrad Kutschenreiter
- Sebastian Fesinger
- Antoni Osiński
- Johann Georg Pinsel

oraz "przedsiębiorstwo rodzinne" Piotra i Macieja Polejowskich.

Prezentowani twórcy, ich pracownie i warsztat artystyczny miały znaczący wpływ na rozwój sztuki rzeźbiarsko-snycerskiej na terenie Lwowa i okolic takich jak: Jarosław, Buczacz czy też Chełm. Trzeba też przyznać, że w warsztatach rzeźbiarsko-snycerskich prace kontynuowano w zespołach i według wskazań mistrza, co często sprawiało trudność w ustaleniu atrybucji niektórych dzieł.

Rozdział IV to rokokowa rzeźba lwowska – rodzaje przedstawień, najważniejsze cechy i forma artystyczna. Na wybranych przykładach rzeźb Sebastiana Fesingera (postacie hetmanów z castrum doloris Józefa Potockiego – polichromowane i złożone drewno). Antoniego Osińskiego – figury z ołtarza św. Bernarda ze Sjeny – drewno polichromowane, złożone. Johanna Georga Pinsela – św. Jan Ewangelista z ołtarza głównego, kościoła pw. Wszystkich Świętych w Hodowicy – drewno polichromowane, złożone. Matka Boska Bolesna z głównego ołtarza kościoła pw. Wszystkich świętych w Hodowicy – drewno lipowe polichromowane i złożone. Anioł – detal partii szat z kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia NMPanny w Horodence. Samson walczący – ołtarz główny w kościele pw. Wszystkich Świętych w Hodowicy.

Rzeźba Macieja Polejowskiego – św. Maria Magdalena – drewno lipowe polichromowane, złożone w Sandomierzu, Muzeum Dom Długosza – alegoria z ołtarza bł. Wincentego Kadłubka w katedrze sandomierskiej, putta z drewna lipowego w ołtarzach bocznych tejże katedry.

W przedstawionych sylwetkach artystów i rzeźbach dokonano wyczerpującej analizy:

- formalno-stylistycznej
- kompozycji anatomicznej i proporcji ciała

- dynamiki i ruchu ciała
- ekspresji twarzy oraz modelunku karnacji ciała
- rzeźbiarskie wykonanie szat
- znaczenie plastyczne i wizualny odbiór dzieła.

Wszystkie te atrybuty w sztuce, które zostały przedstawione mają ważną rolę i znaczenie nie tylko w rzeźbie, ale i w innych dziedzinach sztuki co nie umniejsza prezentowanych przez autora artystów. Ważnym jest jednak złocenie, co w rzeźbie czasami gra dominującą rolę poprzez jego kolor i charakter załamywania światła, cieni i półtonów. W karnacji ciała jest to wymiarem bardziej subtelnym (wyraźnie przedstawione w dokumentacji zdjęciowej poszczególnych rzeźb).

W rozdziale V przedstawiono w sposób szczegółowy i wystarczający etapy prac, rodzaje narzędzi, ogólne uwarunkowania techniczne i technologiczne rzeźb drewnianych polichromowanych, w czasie baroku i rokoka. Pozyskiwanie drewna, przenoszenie szkicu na blok drewna, przyrządy miernicze, wstępna obróbka drewna, cięcie elementów drewna, typy łączeń drewna, końcowe opracowanie rzeźbiarskie, kończąc na warstwach polichromii i opracowania złocień.

Rozdział VI to szeroka analiza badawcza nad technologią i techniką wybranych rzeźb z kręgu lwowskiego rokoka. Zakres tych badań był przede wszystkim uwarunkowany dostępnością obiektów na terenie Polski i Ukrainy.

W przypadku Polski dostęp był nieograniczony do figur 4 Eweangelistów oraz trzech atrybutów i figury Chrystusa Zamartwychwstałego (podany konserwacji) w Muzeum Archidiecezji Wrocławskiej oraz przeprowadzenie części badań na terenie Sandomierza i Klimontowa.

Obiekty zabytkowe na terenie Ukrainy można było zbadać tylko w zawężonym zakresie dokumentacji zdjęciowej. Zakres i metodyka przeprowadzonych badań dotyczyła:

- identyfikacja rodzaju drewna
- badania multispektralne
- analiza typu profilu oraz rozmiaru użytych narzędzi stolarsko-snycerskich na podstawie śladów obróbki drewna
- analiza w promieniach Roendgena oraz luminiscencji wzbudzonej promieniami UV
- analiza zastosowania tomografii komputerowej
- analiza układu stratygraficznego warstw polichromii oraz składu warstw zapraw i warstw malarskich
- tabelaryczne ujęcie wszystkich objętych obiektów badaniami z zaznaczeniem rodzaju przeprowadzonych analiz.

Cała analiza badawcza poparta dokumentacją zdjęciową i tabelą wszystkich obiektów objętych procesem badawczym.

Rozdział VII został poświęcony tak ważnym problemom i

zagadnieniom dotyczącym historii i stylistyki obiektów, technologii wykonania, budowy technologicznej, analizy struktury rzeźbiarskiej, analizy warstw zaprawy i warstw malarskich grupy rzeźb 4 Ewangelistów z ambony w kościele pw. Wniebowzięcia NMPanny w Nawarii. Rozdział zamyka analiza struktury rzeźbiarskiej figury Chrystusa Zmartwychwstałego.

Przeprowadzone badania 4 rzeźb (Marek Ew. Mateusz Ew. Jan i Łukasz Ew. oraz ich atrybutów – lew, orzeł i byk) uwzględniając ich wymiary, rodzaj drewna, ich anatomiczne cechy poszczególnych elementów składowych i sposobów łączeń było udokumentowane n/p badań, pomiarów fizycznych, wymiarowania wektorowego, tomografii i skanów 3D poszczególnych elementów. Wszystko to zostało poparte bardzo czytelną i profesjonalną ilustracją barwnych zdjęć.

Analiza warstw zaprawy i polichromii malarskiej dotyczyła opracowania partii karnacji, jak i szat. Ze względu na duże braki oryginalnej warstwy malarskiej oraz liczne przemalowania z użyciem nieodpowiednich pigmentów, niezachowania odpowiednich proporcji spoiwa do wypełniacza w warstwach zaprawy (oryginalna zaprawa na bazie kleju glutynowego z wypełniaczem kredowym).

W posumowaniu wniosków z przeprowadzonych badań technologicznych autor słusznie stwierdza, że jakość zaprawy nie jest w całości oryginalna oprócz gładko wyszlifowanej zaprawy w partiach karnacji, natomiast partie polichromii to wyraźne przemalowania w partiach szat i atrybutach. Należy tu wspomnieć, że cały proces techniczno-technologiczny był uwarunkowany podstawowymi zasadami:

- jakość i umiejętność przygotowania podłoża, w tym wypadku drewno
- odpowiednia zaprawa i proporcje wypełniacza do wody klejowej
- proces kładzenia zaprawy wielowarstwowej lub kilku warstw
- sposób polerowania ostatniej warstwy zaprawy
- izolacja w celu zmniejszenia chłonności zaprawy.

W rozdziale IX autor na podstawie przeprowadzonych badań grupy rzeźb 4 Ewangelistów rozważa propozycję aranżacji w przestrzeni ekspozycyjnej Muzeum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. W szerokim aspekcie omówiono ogólne problemy – dzieło sztuki i jego otoczenie oraz analiza pierwotnej aranżacji przestrzennej rzeźb na przykładzie nieistniejącej rekonstrukcji ambony. Ważnym elementem była tu wizualizacja całości ambony w wersji VR we wnętrzu muzeum.

Ciekawym zakończeniem tej aranżacji rzeźb w przestrzeni jest przedstawiony projekt proponowany w dwóch aranżacjach. Autor tu w świadomy i w pełni profesjonalny w obu projektach wykorzystuje przestrzeń wnętrza przeznaczonego do ekspozycji, kolor i układ ekranów na których rozmieszczono rzeźby. Bardzo ważnym i istotnym w tym projekcie jest oświetlenie, które podkreśla ekspresję rzeźb w przestrzeni

dając efekt teatralnej dramaturgii.

Zakończenie I tomu opracowania to bibliografia w 104 pozycjach, netografia, spis barwnych ilustracji oraz spis zawartości aneksów.

Tom II pracy zawiera 11 aneksów dotyczących informacji przeprowadzonych badań. Aneks I, II i III to zestawienie ilościowe i jakościowe śladów wybranych narzędzi stolarsko-snycerskich. Aneks IV dotyczy analizy wybranych zdjęć tomograficznych, aneks V to analiza symetrii twarzy wybranych rzeźb.

Aneks VI, VII i VIII to analiza warstw zaprawy i warstw malarstwa. Aneks IX to projekt aranżacji rzeźb. Aneks X zawiera opis przeprowadzonych prac konserwatorskich. Aneks XI to charakterystyka wybranych rzeźb. Całość jest udokumentowana barwną dokumentacją zdjęciową.

Praca przedstawiona do recenzji potwierdza, iż przeprowadzona analiza wybranych rzeźb dokumentuje swą strukturą plastyczną prawidłową technikę i technologię oraz uwzględnia charakterystyczne cechy dla sztuki barokowej.

Zebrany materiał badawczy daje możliwość dalszej analizie obiektów zabytkowych jakim jest drewniana rzeźba.

Autor umiejętnie wykorzystuje wiedzę historyczną w aspekcie rokokowej rzeźby lwowskiej. Posługuje się w procesie badawczym profesjonalnym programem komputerowym, specjalistycznym sprzętem fotograficznym oraz badań multispektralnych.

Jakże cennym i ważnym dokumentem ta praca naukowo-badawcza może być w obliczu w obecnej sytuacji na Ukrainie.

Pan Jan Andrzejewski od 2013 roku jest pracownikiem Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie i jest zatrudniony na stanowisku asystenta w pracowni konserwacji i restauracji malarstwa tablicowego i rzeźby drewnianej polichromowanej.

W ramach dydaktyki prowadzi zajęcia na 4 i 5 roku, zajęcia praktyczne i teoretyczne (autorskie wykłady dotyczące zagadnień konserwacji i strukturalnej budowy podobrazii drewnianych.

Poza dydaktyką jest czynnym i zaangażowanym w działalność organizacją na rzecz wydziału, jak i uczelni. Jego postawa, sumienność, odpowiedzialność, życzliwość cieszy się wielkim uznaniem wśród społeczności studenckiej, władz wydziału, jak i uczelni.

Jak na krótki staż artystyczno-konserwatorski Pan Jan Andrzejewski zasługuje na wyjątkowe wyróżnienie.

W dostarczonej dokumentacji biograficznej dorobek konserwatorski i artystyczny zawiera siedem prac naukowych (publikacje, opracowania, prezentacje) oraz 63 pozycje realizacji konserwatorskich. To świadczy, że

Pan Jan Andrzejewski nie tylko jako dydaktyk ma swoje osiągnięcia, ale jako konserwator jest czynnym uczestnikiem w procesach ratowania polskiego dziedzictwa kulturowego.

Realizacje konserwatorskie świadczą też o ważnym i bogatym dorobku artystycznym (dokładny wykaz tych prac i ich opis został dołączony do przedłożonej dokumentacji).

Aktywność zawodowa Pana Jana Andrzejewskiego przejawia się również we współpracy z licznymi jednostkami muzealnymi w kraju, m.in. Muzeum Zamek Królewski w Warszawie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu, Muzeum Gdańska czy też Muzeum wsi kieleckiej.

Przedstawiona do recenzji dysertacja oraz dorobek konserwatorsko-artystyczny, działalność dydaktyczna, organizacyjna w pełni nobilituje Pana Jana Andrzejewskiego do nadania tytułu doktora sztuki.

Prof. Jerzy Nowosielski

Warszawa 27.07.2020